

Csomós Mari (Arkagyina) és Bálint András (Dorn) (Koncz Zsuzsa felvételei)

a fejét. Ő sem figyel másokra, csak önmagára, anélkül, hogy igazán befelé nézne. Írói dilemmái, akárcsak a Trigorini, érdektelenek.

Schell Judit olyan Nyinát alakít (következésképpen és meggyőzően), aki hiszékeny, kedves, buta lány, barátságosan szereti Trepljovot az első felvonásban, ájuldozik a hírneves író mellett, megmámorosodik a gondolattól, hogy színész nő legyen. A negyedik felvonásban még mindig naiv, bár bölcs dolgokat mond; szépen, meggyőzően hazudik önmagának. Trepljovnak üres közhelyeket sorol; tulajdonképpen nem vesz róla tudomást.

Arkagyina (Csomós Mari) sikeres színésznő. Elsősorban színésznő, ez a legfontosabb, amit róla tudnunk kell. Közben mellest szerető is, meg anya is. Csomós Mari leereszkedő és lefegyverzően kedves, mindig ő

anyakirálynő, a nagy színésznő erejével úgy tesz, mintha harcolna Trigorinért, és a kicsi fia miatt is úgy aggódik, mint egy nagy színésznő. Önmagán kívül semmi sem érdekli. Dornnal jól mutatnak együtt.

„MILYEN EMBER EZ AZ ÍRÓ?”

Ezt kérdezi Szorin az első felvonásban. Már-mint milyen ember Trigorin?

Sztanyiszlavszkij nem volt jó Trigorin. Csehovnak sem tetszett. Szerepe egyetlen jellemvonásra épült: az erőtlenségre. Puhány, végtelenül önelégült Trigorin volt - írja róla Efrosz. Hét évig játszotta így Sztanyiszlavszkij Trigorint, míg aztán 1905-ben át nem dolgozta a szerepet.

Es milyen ember a Cserhalmi-féle Trigorin? Meglehetősen erőtlen, de nem annyira pu

hány és önelégült, mint a Sztanyiszlavszkijé volt. Az első jelenetében, amikor Nyinával libikókáznak, Trigorin önmagáról beszél mint íróról, emberről. Saját magával kapcsolatos dilemmáját mondja el. Cserhalmi György fakó, monoton hangon, sietősen darálja mondatait, jelentés és jelentőség nélkül. Nem érdekli önmaga. Nem akarja Nyinát elkápráztatni, megnyerni, sem megszerezni. Nem vesz tudomást róla. Ez egy unott Trigorin, unott mondatokkal, unalmas íróssággal, érdektelen hírnévvel. Aki folyton ír. Arkagyinával való jelenetében, amikor Nyina iránti szerelméről halljuk beszélni, ugyanezen a fakó, érdektelen hangon szólal meg.

Csehov kortársai azon háborogtak, hogyan szerethet bele egy híres, jó és öregnek nem mondható író egy öregedő színésznőbe. Aki ezt a Trigorint látja, az megfordítja a kérdést: mi szeretnivaló van ezen a Trigorinon, legyen bármilyen híres, sőt, hogyan szerethet még bele Nyina is? Ezt a Trigorint a két erős nő, Arkagyina és Nyina tölti fel jelentéssel, jelentőséggel, mert erről a Trigorinról egyetlen dolgot lehet tudni: azt, hogy ír. Szakadatlanul, bármilyen helyzetben képes írni.

Trigorin kívül van a viszonyokon, sőt, nincsenek is igazán viszonyok. Az ő jelentéktelensége, outsidersége és a drámabeli viszonyok minimalizálása, úgy tűnik, része Valló drámaértelmezésének. Dráma viszonyok nélkül. Trepljov halála sem érdekes, senki sem szereti őt. Mindenki belenyugszik abba a magyarázatba, hogy nem lövés hallatszott, hanem Dom úti patikájában durrant szét egy fiola. Megnyugtató megoldás; ők szenttelenül lottoznak tovább. Társasjáték. Társas magány.

TOMPA ANDREA

Csehov: Sirály (Radnóti Miklós Színház)
Fordította: Morcsányi Géza. Díszlet: Szlávik István. Jelmez: Szakács Györgyi. Rendező: Valló Péter

Szereplők: Csomós Mari, Széles Tamás, Jordán Tamás, Schell Judit, Szombathy Gyula, Egri Márta, Szávai Viktória, Cserhalmi György, Bálint András, Csankó Zoltán.

GOLDONI: A SZÉGYENTELENEK A VELENCEI PÓR

Volna itt egy találós kérdés, szertelen kis ötlet gyanánt. Vajon ha Goldoni-vígjátékot Kusturica-filmként kellene színre vinni, ki lenne ebben a legjobb? Felmerül azonnal Mohácsi János neve, akiről szinte biztosra vehető, hogy szövegileg nekimenne, s alaposan körbeírná a témát. Eszünkbe juthat Szász János is, akiről feltételezhető, hogy erőteljes atmoszférát teremtené a dolog köré. Talán Gothár Péter is benevezne, de hát e versenyt nem hirdette meg senki, így induló sincs más, csak Kiss Csaba, aki a felvetést ihlette A szégyentelenek című előadással.

Kiss Csabának Goldoni egyszer már bejött, amikor elragadó játékosággal megrendezte A legyezőt a győri Padlásszínházban. Ezúttal egy alig használt műhöz nyúlt, melynek bő kétszáz évvel az ősbemutató után, 1978-ban volt az első magyarországi premierje, Bugrisok címen. A mostani színrevitelhez új fordítás készült, de meg kell mondani, hogy Magyarósi Gizella textusa csak nagyon titkos fegyvere a produkciónak, mivel az előadás szövege erősebben üt el Magyarósi verziójától, mint amennyire az különbözik az eddig ismert Jékely-fordítástól. (Példának

okáért: Goldoni - rá és a szereplőkre jellemző módon - szavajárással látta el legfőbb hőseit. Lunardo főbugris Jékely Zoltánnál azt ismételteti gyakran, hogy „nem csűröm-csavarom”, míg felesége, Margarita asszony ezt mondogatja: „ha hiszed, ha nem”. Ehelyett Magyarósinál Lunardo a „hogyúgymondjam” fordulatot használja, míg neje sűrűn „mittudomén”-ezik. Kiss Csaba átdolgozó és rendező viszont csak Margarita szájába ad efféle refrént, amely úgy fest, hogy „na most mondd meg”, és úgy szól, hogy „namos-mommeg”).

Még az első szavak elhangzása előtt, pusztán a színpadképpel felveti az előadás azt a kérdést, hogy vajon hol és mikor játszódik a történet. Ezzel a feladvánnyal szépen el is foglалhatjuk magunkat üresebb perceinkben az est folyamán. Csanádi Judit díszlete házbelsőt mutat, kicsit sem fényeset, gazdagot, divatosat és jó ízlésűt, ellenkezőleg. Lunardo otthona ez, melyen eluralkodott a konyha. Koszlott kredenc, válogatatlan bútorok, tárgydompung, használtcikk-lerakat. Házioltár és termosz, szentkép és a kedvenc foci-csapat fotója a falon, szekrényajtóra ragasztott narancs- és banáncímkék. (Pirulok. A mi konyhánkban is tapad egy sorozat a hűtőszekrényen.) Láthatólag itt vagyunk valahol nem messze. Az eredeti vígjátéknak Velence a színtere, az Új Színházának legfeljebb Ve-

lig húzza fel a lábára. (A két színészi segédötlet némiképp talán ellentmond egymásnak.) A harmadik Grozzola, a Nagy Zoltán által játszott Canciano feltehetőleg értelmiségi. Halk, finom, elegáns, visszafogott úr, akiből a neje úgy csinál bolondot, ahogy akar. Ezt egy frappáns dialógusban bölcs iróniával demonstrálja is a feleség, illetve nem annyira a kicsapongó Felice, mint inkább az őt virulensen megformáló Takács Katalin.

Vannak még nők a darabban, akikre az a feladat hárul, hogy valamiképpen elgörgessék a kínosan mondvacsinált bonyodalmat a harmadik felvonásig. A cselvígjáték tétje az, hogy a látatlanban egymásnak szánt fiatalokat - Lunardo cserfes lányát (Botos Eva) és Simon ijedt képű fiát (Vass György) - sikerül-e kölcsönös szemrevételezés céljából

szereplős művek színrevitelében vált otthonossá). Intim tér, lelki rezdülések, beleéléses, sűrű színészi jelenlét, nézők és játszóké egy húrton pendítése -- ez az ő világa. Ez a fajta intenzitás azonban nehezen teremthető meg nagyszínpadi keretek között. *A szégyentelenek* - ha jól számolom - összességében a harmadik nagyszínházi rendezése Kiss Csabának, az Új Színházban a második. S a magam részéről mind a mostani produkcióból, mind az ezt megelőző Othellóból hiányolom a Kiss-féle kisszínház erényeit, miközben nemigen látom kihasználva a nagyobb tér adta lehetőségeket és előnyöket. (Amelyek például a képkomponálás, a térszervezés, a teátrális hatások terén kínálkozhatnak.) A Goldoni-előadásban hosszú jelenetek telnek el úgy, hogy szereplők halmaza céltalanul, ok-

tanul és tétlenül tartózkodik a

színen, anélkül, hogy egyenként vagy tömegesen akár cselekvéssel, akár állapottal bármit is kifejeznének. A Simon fiát játszó Vass György az előadás elején öt egész jeleneten át fekszik az átlátszó terasztetőn, eközben voltaképp nem derül ki, hogy ki ő, mi okból hallgatózik, és miért szorongat kést a kezében. Simon házában hárman esetlenül állidigálnak, perceikig rezzenéstelenül hallgatva két másik szereplő beszélgetését. Szegény Nagy Zoltánnak is mennyit-mennyit kell hasztalanul ácsorognia a harmadik felvonásban, mire tortát vághat Schneider Zoltán képébe! S a kissé ügyetlen tömeg-jelenetek csúcspontján milyen bösz asztalhúzogatóst, micsoda mesterkélrt rákészülést igényel, hogy ráborítsák az akvárium vizét Dengeyire és Derzsiére!

Igazán csak a felvonásvégek pezdülnek meg, amikor hirtelen kustericsába hajlik a színpadi virsafaft. Ehhez a metamorfózishoz általában Schneider élvezetes jugó playboya adja a zenét. (Táskamagnójából megszólal

az a f.ledhetetlen dal is, amelyet az énekesnő feneke és a szög összefüggésében ismerhetünk a Macskajából.) A filmes déjja vu-érzetet erősíti Schneider mellett Derzsi János is, Simon nem akármilyen divatozásával és ro ás gajdolásával. A három zürös fináléban zajló zárámbólás végre hangulatot is, miliót is teremt. Ezt leszámítva azonban úgy érze magam Kiss Csaba legújabb kori munkássá a láttán, mint aki elvesztette a vámon, ami meg sem nyert a réven.

STUBER ANDREA

Carlo Goldoni: A szégyentelenek
(Új Színház)

Fordította: Magyarósi Gizella. Átdolgozta és rendezte: Kiss Csaba. Díszlet: Csanádi Judit. Jelmez: Berzsényi Krisztina. Dramaturg: Lőkös Ildikó.

Szereplők: Dengey Iván, Györgyi Anna, Derzsi János. Bántási Ildikó, Takács Katalin, Nagy Zoltán. Schneider Zoltán, Botos Eva, Vass György.

Dengey Iván (Lunardo) és Derzsi János (Simon) (Schiller Kata felvétele)

lence külső. Talán annyira Velence külső, hogy már inkább Gárdonyi. Goldoninál a XVIII. század elevenedett meg. Kiss Csabánál a múlt század vége, ami nagyjából a jelen. Plusz-mínusz tíz-húsz év. Talán Itáliában járunk, de akkor a hatvanas évek elején. Vagy Magyarországon nemrég. Esetleg a volt Jugoszláviában, mondjuk, 1974-ben. A balkáni szellő mindenesetre enyhén keresztülfúj a színpadon.

Goldoni hőseinek ebben az előadásban sikerült tökéletesen elszakadniuk a tipikus commedia dell'arte-figuráktól. Az eredetiben szereplő négy faragatlan fickó Kiss Csabánál háromra olvadt, s voltaképp egyáltalán nem hasonzorúiek, bár az Új Színházban mind rokonok. Az első köztük Lunardo Grozzola, vagyis Dengey Iván mint mackónadrágos ócskás. Korlátlan férj és korlátolt apa, mufurc háziszarnok. Ennek kéne látnom, tudom én, de tehetek arról, ha a szemében egyfolytában mosolyt vélek felfedezni? Jobban elhiszem Derzsi Jánosnak Simon Grozzolát, a piperkőc autószerelőt, aki kis kézitűkröt hord a kalapijában, viszont az egyik zokniját csak fé-

összehozni egymással még az esküvő előtt. Ennek érdekében ravaszkodik Felice, valamint a lány mostohaanyja (az irigylésre méltóan nagy pocakú Györgyi Anna) és a fiú anyja (Bántási Ildikó, akit Kiss Csaba szülővé léptetett elő, hiszen Marina Goldoninál még nagynéni volt). Nekik kell suta fordulatok, okatlan viták és erőltetett poékok mentén elvergődniük a végkifejletig. Nem csoda, ha nagyobb hatásfokkal működik az egyszerű mellékszereplő, Schneider Zoltán, aki bejön mint Dorko Mcseics Belgrádból - Goldoni persze nem ismeri őt és a Chippendale fiúkat megszegyenítő zenés belépővel teszi magát emlékezetessé. S a továbbiakban is ő a fénypontja a meglehetősen színparkszegény előadásnak.

A rendező részéről feltehetőleg hely-, stílus- és feladatkereső próbálkozás ez a színrevitel. Társulatmozgató válllálása a frissiben művészeti vezetővé kinevezett Kiss Csabának. Eddigi munkái alapján tudhattuk, hogy mi érdeklí őt tartalmilag (a Nő, életre-halálra szóló érzelmek, szerelmi büntények belső logikája) és formailag (a stúdióméretű, kevés